

Asia: VN/12457/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaksi 2024 (YTS2024)

Luku 1. Johdanto

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

-

Luku 2. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

2.7 Henkinen kriinkestävyys

-> Henkinen kriinkestävyys ei ole yksin yksilön jatkuvan oman kehittymisen vastuulla, vaan kappaleessa tulee vahvemmin tuoda esille yhteisön merkitys resilienssin vahvistamisessa

-> kappale tulee uudelleen kirjoittaa niin, että henkistä kriinkestävyyttä tuetaan yksilön itsensä vuoksi, ei viranomaisen tai yhteiskunnan edun takia.

Henkisen kriinkestävyyden osalta luonnoksessa korostetaan paljon yksilön kykyjä ja vastuuta. Esimerkiksi ”Yksilön tulee kantaa vastuuta oman ja lähiyhteisön turvallisuuden edistämisestä ja ”Yksilöillä on vastuu oman toimintakyvyn ylläpitämisestä” (s. 25).

On totta, että yksilöillä on paljon vastuuta ja yksilöiden osaamiseen tulee kiinnittää huomioita. On kuitenkin paljon yksilön tahdosta riippumattomia asioita, jotka estävät oman toimintakyvyn tai osaamisen ylläpitämisen. Tällöin erilaiset yhteisöt muodostavat turvaverkkoja ja yhteisöjen resilienssi itsessään auttaa kannattelemaan myös yksilöitä. Yhteisöt ja yhteisöllisyys tulee siksi nostaa selkeämmin esiin kriisivalmiuden toimijoina ja ylläpitäjinä. Muun muassa järjestöt ja järjestäytymätön vapaaehtoistoiminta voivat tarjota yksilöille yhteisöllisyyttä sekä tietoja ja taitoja turvallisuuden lisäämiseen. Järjestöt on kappaleessa huomioitu turvallisuustoimijoina, mutta ei

osana yhteisöllisyyden vahvistamista. Yksilöiden mahdollisuudet muuttua yhä kestävimiksi eivät ole loputtomia, mutta yhteisö voi tukea silloinkin, kun yksilön joustokyky alkaa heikentyä.

Lisäksi luonnoksessa väestön varautumisen ja perustaitojen osaamisen nähdään ”mahdollistavan viranomaisten ja muiden turvallisuustoimijoiden resurssien tarkoituksenmukaisen käytön”.

Tällainen muotoilu antaa ymmärtää, että henkisen kriisinkestävyiden ylläpito on tärkeää, koska se helpottaa viranomaisen työtä tai ajaa yhteiskunnan yleistä etua Henkistä kriisinkestävyttä kuvaava kappale tulee muotoilla niin, että kriisinkestävyiden ylläpito ja kehittäminen on ihmisten ja yhteisön oman selviytymisen edellytys ja itseisarvo sellaisenaan.

Luku 3. Yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvat uhkat

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

-

Luku 4. Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

4.1 Strategiset tehtävät ja 4.2. Varautuminen

Kappaleessa 4.1 ja 4.2. viitataan valmiuslain mukaiseen varautumisvelvollisuuteen. Valmiuslain uudistus on parhaillaan käynnissä ja samassa yhteydessä tarkastellaan myös varautumisvelvollisuuden laajentamista muihin kuin viranomaisiin. Näiltä osin viittaamme Suomen Punaisen Ristin lausuntoon valmiuslain varautumisvelvollisuutta koskevasta muistiosta, erityisesti niiltä osin, kun se koskee varautumisen rahoitusta ja tukimekanismeja. Valmiuslain uudistuksen ollessa vielä kesken strategian kirjaukset varautumisvelvollisuuteen on hyvä pitää yleistasoisina.

Kappaleessa 4.2. varautumista käsitellään jälleen varsin yksilökeskeisesti ja jokaisen henkilökohtaista vastuuta varautumisestaan. Yksilön oma varautuminen toimii varautumisen lähtökohtana, jos samalla on selvää, että heikommassa asemassa olevien henkilöiden varautumista ja selviytymistä tuetaan yhteisöstä käsin. Yhteisölähtöisyys on merkittävä osa yksilöidenkin elämää ja heidän tukemistaan kriisi- tai häiriötilanteissa.

4.5. Yleiset periaatteet

-> Kappaleen periaatteisiin lisätään auttamishalu.

Useimmille ihmisille ensimmäinen turva kriisi- ja häiriötilanteessa on perhe ja lähipiiri. Koska kaikilla ei ole mahdollisuutta saada apua lähipiiriltä tai edes yhteisöltä, häiriö- ja kriisitilanteita varten on tärkeä ylläpitää auttamismieltä ja rohkaista ja kannustaa auttamishalua sitä tarvitseville. Auttamismielen ylläpitämisen kirjaamiseen periaatteisiin edesauttaisi ylläpitämään toimia, joilla kansalaisia tuetaan ja rekrytoidaan osallistumaan mm. turvallisuutta ylläpitävään vapaaehtoistoimintaan.

Luku 5. Kokonaisturvallisuuden toimijat

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

5.4. Yksilöt turvallisuustoimijoina

-> Luvussa tulee huomioida vähintään yleisellä tasolla yhteiskunnan velvollisuus tukea niitä yksilöitä, jotka eivät syystä tai toisesta kykene pitämään omasta turvallisuudestaan huolta.

Yksilöitä turvallisuustoimijoina koskeva luku on myös hyvin suoraviivainen siinä, miten se näkee yksilöiden mahdollisuudet pitää omasta ja läheisten turvallisuudesta huolta, antaen ymmärtää, että kyse on pohjimmiltaan tahdosta tai asenteesta.

Viittamme myös kohdassa yleiset kommentit nostamaamme huomioon strategian yksilökeskeisyydestä.

Luku 6. Kokonaisturvallisuuden tulevaisuus

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

-> Kappaleessa tulee huomioida, että tulevaisuudessa on entistä tärkeämpää tukea järjestöjen ja yksilöiden edellytyksiä edistää omaa ja toisten ihmisten auttamista, henkistä kriisikestävyyttä sekä osallistumista kokonaisturvallisuuden edistämiseen.

Luonnoksen kohdassa 5.3. (Kansalaisyhteiskunta) on hyvin kuvattu miten kansalaisyhteiskunta ja etenkin järjestöt tukevat viranomaisia ja osallistuvat kokonaisturvallisuuden edistämiseen. Tämä rooli sekä sen edistäminen tulevaisuudessa tulee heijastua myös luvussa 6. Tulevaisuudessa olisi tärkeää tukea järjestöjen ja yksilöiden edellytyksiä edistää omaa ja toisten ihmisten auttamista, henkistä kriisikestävyyttä sekä osallistumista kokonaisturvallisuuden edistämiseen.

OSA 2: Strategiset tehtävät

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse strategisen tehtävän numero ja nimi sekä nimeä osio (Päämäärä ja tavoitteet; Toiminta-ajatus; Toimijat).

ST 2. Valtion ylimmän johdon tilannekuvan ylläpitäminen

-> Toimijoissa tai toiminta-ajatuksessa tulee huomioida myös kolmannen sektorin toimijat sekä elinkeinoelämä.

Strategisessa tehtävässä 2 painotetaan tilannekuvan merkitystä. Kohdassa kuvataan, miten viranomaistoimijoiden tulee varmistaa, että valtioneuvoston kanslian tilannekuva on reaaliaikainen ja muutoinkin mahdollisimman tehokkaasti tukee valtiojohdon päätöksentekoa. Kohdassa ei kuitenkaan mainita järjestöjen eikä myöskään elintärkeitä toimintoja tuottavia elinkeinoelämän toimijoita. Todenmukainen reaaliaikainen tilannekuva kuitenkin edellyttää tiivistä tiedonvaihtoa kolmannen sektorin sekä elinkeinoelämän toimijoiden kanssa, kuten viime vuosien kriisit ovat osoittaneet. Kappaleeseen on tarkoituksenmukaista lisätä viittaus tiedonvaihtoon ja yhteistyöhön relevanttien julkisen vallan ulkopuolisiin toimijoihin.

ST 6 Kansainvälinen kriisinhallinta, humanitaarinen apu sekä kansainvälinen pelastustoiminta

-> Tavoitteisiin tulee lisätä humanitaarista apua ja pelastustoimintaa koskevat tavoitteet kriisinhallinnan lisäksi. Tavoitteissa tulee sitoutua humanitaarisen avustustoiminnan periaatteisiin, kuten puolueettomuuteen ja tarveperustaisuuteen.

Strategisen tehtävän 6 Päämäärä ja tavoitteet -alakohdassa keskitytään voimakkaasti kriisinhallintaan. Ottaen huomioon tehtävän otsikko, tulee tehtävään lisätä kuvaus myös humanitaarisen avustustoiminnan sekä kansainvälisen pelastustoiminnan päämääristä ja tavoitteista. Niiden painopiste on kriisinhallinnasta osin poikkeavasti ihmishenkien pelastaminen ja ihmisarvon ylläpitäminen äärimmäisissä tilanteissa. Nyt alakohdassa painottuu turvallisuuskysymykset ja -toimijat, sekä sotilaallinen ja siviilikriisinhallinta, jotka eivät ole humanitaarisen avustustoiminnan ja pelastustoiminnan ydintä. Tämä puute korostuu etenkin siksi, että tehtävän toiminta-ajatuksessa kuitenkin kuvataan erikseen humanitaarista avustustoimintaa sekä kansainvälistä pelastustoimintaa.

Joissain tilanteissa ihmisten tehokas auttaminen edellyttää, että avustustoimintaa harjoittaa puolueeton, puhtaasti humanitaarinen toimija, joka ei edusta valtiota taikka jotakin konfliktin muuta osapuolta. Humanitaarinen, puolueeton, riippumaton toiminta, jota ohjaa ainoastaan inhimillisen kärsimyksen ja haavoittuvuuden lieventäminen on usein edellytys sille, että apua tarvitsevien henkilöiden luo päästään. Suomen valtio on vuosien varrella kansainvälisesti hyvin puolustanut ja

sitoutunut näihin humanitaarisen avun periaatteisiin. Tavoitteessa tulee siksi nostaa esille, että humanitaarisen avustustoiminnan tulee perustua yleisesti hyväksytyihin periaatteisiin.

ST 7 Suomalaisten suojeleminen ja avustaminen ulkomailla

-> Toimijoissa kuvatut yhteistyötahot tulee mainita jo toiminta-ajatuksessa

Vuosien varrella Suomen Punainen Risti on useasti ollut mukana viranomaisten tukena auttamassa sekä evakuoimassa ulkomailla avun tarpeessa olevia suomalaisia (esim. Tsunami 2004, Malagan bussiturma 2008, Afganistan 2021). Siksi onkin tervetullutta, tavoitteen toimijoissa Punainen Risti mainitaan erikseen. Edistääkseen asianmukaista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa jo valmiussuunnitelmien laatimisvaiheessa tulee näiden toimijoiden rooli ja yhteistoiminta kuvata myös toiminta-ajatuksessa.

ST 9. Suomen sotilaallinen puolustaminen

-> Tehtävään tulee lisätä viittaus oikeusvaltioperiaatteeseen, kansainväliseen oikeuteen sekä sääntöpohjaiseen kansainväliseen järjestelmään.

Kesäkuussa 2024 valtioneuvoston hyväksymässä ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa todetaan, (kohta 3.5.), nostetaan voimakkaasti esille kuinka keskeisessä roolissa kansainvälinen oikeus ja sääntöpohjainen kansainvälinen järjestelmä ovat Suomelle. Myös puolustusvoimista annetun lain 4§:n (Kansan elinmahdollisuuksien ja valtiojohdon toimintavapauden turvaaminen sekä laillisen yhteiskuntajärjestyksen puolustaminen) mukaan ”sotilaallisten voimakeinojen tulee olla sopusoinnussa Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden kanssa.”. Strategisen tehtävään 9 tulee siksi myös lisätä viittaukset oikeusvaltioperiaatteeseen, kansainväliseen oikeuteen sekä sääntöpohjaiseen kansainväliseen järjestelmään viitekehyksinä, joiden puitteissa Suomen sotilaallinen puolustaminen tulee tapahtumaan. Nykyisessä erittäin jännittyneessä ja polarisoituneessa maailmanpoliittisessa toimintaympäristössä Suomen tulee osaltaan painottaa näiden arvojen ja toimintaperiaatteiden olevan niitä, jotka ohjaavat Suomen toimia myös tilanteissa, joissa se joutuisi sotilaallisesti puolustautumaan.

ST 10. Kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittaminen

-> Tehtävässä käytettyä termiä ”kokonaismaanpuolustus” tulee selkeyttää suhteessa termiin ”kokonaisturvallisuus”, jos tarkoitus on ilmaista samaa asiaa.

-> Mikäli tarkoitus on keskittyä nimenomaan sotilaalliseen maanpuolustukseen, tulee sotilas- ja siviilitoimijoiden roolit selkeästi erottaa.

Strateginen tehtävä tulee muotoilla uudestaan niin, että siitä käy selväsi ilmi, mitä ilmaisulla "kokonaismaanpuolustus" tarkalleen tarkoitetaan. Kyseinen termi oli aiemmin laajemmassa käytössä turvallisuuskeskusteluissa, ja sillä on tarkoitettu "niitä sotilaallisia ja siviilialojen toimia, joilla turvataan Suomen valtiollinen itsenäisyys sekä kansalaisten elinmahdollisuudet ja turvallisuus ulkoista, valtioiden aiheuttamaa tai muuta uhkaa vastaan." (Kokonaismaanpuolustuksen käsitteen kehityskaari osana Suomen kansallista turvallisuutta Pekka Riipinen, TPAK sihteeristö 2008). Viime vuosina nimenomaan Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa on käytetty ilmaisua "kokonaisturvallisuus", jolla on kuvattu suomalaisen varautumisen yhteistoimintamallia, jossa yhteiskunnan elintärkeistä toiminnoista huolehditaan viranomaisen, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistyönä. Molempia ilmaisuja on siis käytetty kuvaamaan kokonaisvaltaista lähestymistapaa "maanpuolustukseen" ja siten niillä on tarkoitettu laajempaa kokonaisuutta, kuin toiminnot, jotka liittyvät sotilaalliseen maanpuolustukseen. Käsillä olevan luonnoksen kohdassa "toiminta-ajatus" keskitytään nimenomaisesti sotilaallisen maanpuolustuksen edistämiseen. Kappaleessa todetaan mm., että "Olennaista on varmistaa, että kokonaismaanpuolustuksen suunnittelu perustuu ajantasaiseen ja realistiseen käsitykseen käytettävissä olevista resursseista, ja että yhteiskunnassa on jaettu ymmärrys 'sotilaallisen' maanpuolustuksen tarpeista ja resurssien jaosta sotilaallisia toimia vaativissa poikkeusoloissa." Lisäksi kohdan mukaan "Kokonaismaanpuolustukseen kuuluvat kaikki ne kansalliset ja kansainväliset 'sotilaalliset ja siviilialojen' toimet, joilla turvataan 'sotilaallisen' maanpuolustuksen toimintaedellytykset kaikissa turvallisuustilanteissa." Lopuksi alakohdassa painotetaan vapaaehtoisen maanpuolustuksen merkitystä Suomen kokonaismaanpuolustukselle. Selvyyden vuoksi tehtävän 10. tekstiä olisi hyvä muokata, jotta siitä ilmenee miten tässä turvallisuusstrategiassa käytetty ilmaisu "kokonaismaanpuolustus" eroaa "sotilaallisesta maanpuolustuksesta" sekä "kokonaisturvallisuuden" ajattelumallista, tai vaihtoehtoisesti kuvata termit toisaalla strategiassa. Humanitaarisena toimijana Suomen Punainen Risti monen muun kansalaisjärjestön ohella identifioituu toimijaksi, joka osallistuu ja osaltaan vahvistaa Suomen kokonaisturvallisuutta, mutta joka sen sijaan ei missään olosuhteissa osallistu sotilaalliseen maanpuolustukseen. Tehtävässä 10 kuvattu kokonaismaanpuolustuksen tekstikokonaisuus ei vastaa sitä, mitä ilmaisulla on aiemmin tarkoitettu (koska sotilaallinen maanpuolustus on keskiössä), miksi olisi tärkeää tarkemmin määritellä ilmaisu, sekä avata miten se eroaa muista lähes vastaavista konsepteista, joita on käytetty ja edelleen käytetään turvallisuuteen liittyvissä asiakirjoissa ja keskusteluissa.

Mikäli kohdassa on tarkoitus viitata kokonaisvaltaiseen "maanpuolustusta" edistävään toimintaan, joka kattaa niin siviili- kuin sotilaalliset toiminnot ja -toimijat, kohdassa tulisi avata tehtävään liittyviä siviilitoimijoita ja -toimintoja. Tällöin tulee myös painottaa siviili- ja sotilastoimintojen erottelua maanpuolustuksessa ja muussa varautumistoiminnassa. Kansainvälisten humanitaarisen oikeuden peruseriaatteisiin kuuluu sotilas- ja siviilikohteiden ja toimintojen erottelu.

ST 15. Rajaturvallisuuden varmistaminen

-> Suomen Punainen Risti tulee poistaa kohdasta "toimijat", ja sen sijaan avata järjestön roolia strategisessa tehtävässä 22., jossa käsitellään laajemmin niitä toimintoja, joissa Suomen Punaisella Ristillä on selkeä rooli

Suomen Punainen Risti mainitaan strategisen tehtävän 15 "toimijoissa". Rajaturvallisuuteen ja laajamittaiseen maahantuloon liittyvissä asioissa järjestön rooli on tukea viranomaisia varmistamaan kaikissa olosuhteissa etenkin haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden inhimillinen kohtelu ja ihmisarvon turvaaminen. Nyt tehtävän 15. kokonaisuus keskittyy nimenomaisesti turvallisuuden takaamiseen sekä turvallisuushkien torjumiseen.

Rajaturvallisuuden ylläpitäminen ei ole Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun liikkeen peruseriaatteiden mukaista toimintaa eikä Punainen Risti voi osallistua siihen. Suomen Punainen Risti ei voi rajoittaa tai kannustaa ihmisten maahantuloa tai maasta poistumista. Suomen Punainen Risti voi tehdä ja tekee yhteistyötä Rajavartiolaitoksen kanssa ihmisten humanitaarisiin avun ja suojelun tarpeiden tunnistamiseksi ja niihin vastaamiseksi. Tämä rooli on jo huomioitu strategisessa tehtävässä 22 "Laajamittaisen tai välineellistetyn maahanmuuton hallinta".

Siten Suomen Punainen Risti tulee poistaa kohdasta "toimijat", ja sen sijaan avata järjestön roolia nykyistä paremmin strategisessa tehtävässä 22., jossa käsitellään laajemmin niitä toimintoja, joissa Suomen Punaisella Ristillä on selkeä rooli. Vaihtoehtoisesti kohtaa tulisi muokata siten, että sen alakohdasta "Toiminta-ajatus" ilmenee ne toiminnot, jotka selkeästi liittyvät Suomen Punaisen Ristin viranomaisia tukevaan rooliin ja humanitaariseen mandaattiin, eikä siitä jää kuvaa, että Suomen Punainen Risti osallistuu nimenomaan rajaturvallisuuden ylläpitämiseen.

ST 17. Väestön suojaaminen

-> Tehtävässä tulee tunnustaa muiden kuin viranomaistoimijoiden keskeinen rooli.

Strategisessa tehtävässä 17 käydään kattavasti läpi toimia, joiden avulla pyritään suojaamaan väestön henkeä ja terveyttä kaikissa tilanteissa. Kohdassa myös erinomaisesti avataan miten "väestönsuojelu" eroaa väestön suojaamisesta. "Toimijoissa" mainitaan myös järjestöt. Tehtävässä kuvatut tilanteet, joissa viranomaiset ryhtyvät toimiin väestön suojelemiseksi ovat sellaisia, joissa on ilmeistä, että väestön suojaaminen ei tule tapahtumaan ainoastaan viranomaisten toimesta, vaan järjestöjen ja vapaaehtoisten rooli tulee olemaan merkittävä. Tämä koskee erityisesti evakointeja, joissa viranomaisresurssit eivät mitenkään riitä laajojen ihmisjoukkojen evakuointiin, vastaanottoon ja ensihuoltoon. Maailman kriiseistä on opittu, että rajattujen viranomaisresurssien vuoksi järjestöt ja vapaaehtoiset ovat keskeisessä roolissa tehtävissä, joissa pyritään suojaamaan väestön henkeä ja

terveyttä. Siksi tehtävän kohdassa ”Toiminta-ajatus” tulee nostaa esille myös muiden kuin viranomastoimijoiden rooli väestön suojaamisessa.

ST 21 Maahanmuuton prosessien turvaaminen

-> Kansainväliseen suojeluun liittyvät prosessit tulee lisätä tehtävään

Kansainvälisen suojelun myöntäminen sitä tarvitseville on keskeinen maahanmuuton prosessi, jota ei ole kohdassa huomioitu, vaan se keskittyy työperäiseen maahanmuuttoon. Suomi on vastuussa kaikkien alueellaan olevien ihmisten turvallisuudesta, ja kansainvälisen suojelun tarpeen asianmukainen selvittäminen vastaa tähän tarpeeseen. Hyvin toimiva ja luotettava turvapaikkamenettely on perusta toiminnannalle myös häiriötilanteissa.

On hyvä, että maahanmuuttajien kotoutuminen otetaan strategiassa tavoitteeksi ja erityisesti huomioidaan kotoutumisen kaksisuuntaisuus ja yhteisön vastaanottavuus. Väestösuhteiden edistäminen on edellytys kotoutumiselle, jota ilman tehdyt toimenpiteet valuvat hukkaan.

ST 22. Laajamittaisen tai välineellistetyn maahantulon hallinta

-> Suomen Punaisen Ristin rooli tulee kuvata selkeästi niin, että se koskee vain humanitaarisiin tarpeisiin vastaamista eikä maahanmuuton hallintaa.

Suomen Punainen Risti on tehtävässä mainittu toimijana. Punainen Risti ei kuitenkaan osallistu maahanmuuton hallintaan vaan Punaisen Ristin rooli kuvatuissa maahantulotilanteissa on tunnistaa avun ja suojelun tarpeita ja vastata niihin. Suomen Punaisen Ristin rooli keskittyy tukemaan viranomaisia varmistamaan kaikissa olosuhteissa etenkin haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden inhimillinen kohtelu ja ihmisarvon turvaaminen.

Punaisella Ristillä tulee kansainvälisten (Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun kansainvälisen konferenssin) päätöslauselmien mukaisesti olla pääsy maahantulijoiden luokse. Punainen Risti voi toimia viranomaisen tukena tai itsenäisesti, mutta kaikissa tapauksissa riippumattomasti ja puolueettomasti.

ST 36 Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmien toimivuuden sekä keskeisten tarvikkeiden saatavuuden turvaaminen

> Suomen Punaisen Ristin Veripalvelu ei ole toimivaltainen viranomainen toisin kuin strategiassa on kirjoitettu, vaan kolmannen sektorin toimija, jolla on ainoana verihuollon toimijana Suomessa kriittinen kansallinen tehtävä. Viranomaiseen liittyvä viittaus tulee korjata.

-> Tehtävän tavoitteessa tulee kuvata, että verivalmisteiden, joita ei voida varmuusvarastoida, saatavuus turvataan kaikissa oloissa.

-> Tavoitteisiin ja/tai toiminta -ajatukseseen tulee kirjata, että sääntelyä sekä viranomaisten toimintatapoja ja -ohjeistuksia kehitetään siten, että häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa ne edistävät palveluiden ja tarvikkeiden joustavaa ja ripeää toimittamista sekä saatavuutta.

On erinomaista, että strategian päivityksessä on otettu myös verivalmisteet huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon toimivuuden turvaamiseen liittyvässä kappaleessa lääkkeiden ja lääkinnällisten laitteiden lisäksi. Tämä on selkeä parannus edelliseen strategiaan. Selvyyden vuoksi olisi kuitenkin syytä käyttää termiä "verivalmisteet" "verituotteiden" sijaan.

Kansallisen verihuollon turvaaminen edellyttää verenluovutuksen toiminnan ja skaalautumisen lisäksi myös verivalmistuksen, testauksen ja verivalmistejakelun turvaamista, joihin liittyy myös riippuvuus tuontimateriaaleista sekä toimivasta logistiikasta. Verivalmisteiden lyhyt kestoikä ei mahdollista varmuusvarastointia, mutta verihuollon varautumista voidaan edistää riittävällä kansallisella materiaalivarautumisella (ml. tarvittava diagnostiikan materiaalit).

Lisäksi mahdollinen ihmisten liikkumisen rajoittaminen esimerkiksi pandemian tai muun poikkeustilan vuoksi vaikuttaa luovuttajarekrytointiin ja -saatavuuteen. Samoin kyberhäiriöiden uhka on todellinen myös verihuoltoketjussa ja siihen varauduttava. Häiriöillä on välitön kansallinen vaikutus kriittiseen terveydenhuoltoon. Verihuollon varautuminen poikkeaa siis jossain määrin muusta terveydenhuollon varautumisesta, ja siihen liittyvät kirjaukset on hyvä varmistaa erikseen.

Huomioimme lisäksi, että YK- järjestöjen rinnalla niin kansalliset kuin kansainväliset valtioista riippumattomat järjestöt ovat kriittisiä yhteistyökumppaneita etenkin isommissa kriisitilanteissa, jolloin saattaa syntyä puutetta lääkinnällisistä laitteista, lääkkeistä, lääkinnällisestä hapesta sekä toimintaa tukevista tietojärjestelmistä. Kenttäkokemuksesta myös tiedetään, että katastrofitilanteissa, joissa avun on päästävä mahdollisimman nopeasti perille, etenkin lääkinnälliseen toimintaan liittyvä ja normaalioloissa perusteltu sääntely ja lupamenettelyt ovat tarpeettomasti vaikeuttaneet ja viivästyttäneet avun perille pääsyä.

Siksi strategisen tehtävän 36 toiminta-ajatuksessa sekä toimijoissa tulee kuvata, miten etenkin häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa palvelujen ja tarvikkeiden saatavuuden turvaamisessa on tärkeää

tehdä yhteistyötä sellaisten kansallisten sekä kansainvälisten järjestöjen kanssa, joilla on näissä tilanteissa rooli tämän strategisen tehtävän turvaamisessa. Lisäksi tavoitteisiin ja/tai toiminta - ajatukseen tulee kirjata tavoitteeksi varmistaa, että sääntelyä sekä viranomaisten toimintatapoja ja - ohjeistuksia kehitetään siten, että häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa ne edistävät näiden palveluiden ja tarvikkeiden joustavan ja ripeän toimittamista sekä saatavuutta.

ST 54 Syrjäytymisen ja eriarvoisuuden ehkäiseminen

-> tehtävään tulee lisätä, että sosiaaliseen eriarvoisuuteen voidaan vaikuttaa yhteisöjen ja yhteisöllisen toiminnan kautta

Tehtävässä syrjäytymistä ja eriarvoisuutta tarkastellaan ennen kaikkea toimeentulon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Nämä ovat tärkeitä elementtejä, mutta mainitsematta jää monia muita tekijöitä kuten yksinäisyys ja sosiaalinen eristäytyneisyys. Näihin voidaan vaikuttaa erityisesti yhteisöllistä näkökulmaa lisäämällä (ks. myös yleiset kommentit)

ST 55 Vapaaehtoistoiminnan edistäminen

-> toimijoiden kuvaukseen tulee liittää muitakin kuin Turvallisuuskomitean järjestöverkosto.

Tehtävän sisältö kuvaa tavoitteita ja toimintamallia hyvin, mutta toimijoissa viitataan s.148 lähinnä Turvallisuuskomitean järjestöverkostoon, johon myös Suomen Punainen Risti kuuluu, mutta johon eivät kuulu monet etenkin paikallisesti vaikuttavat järjestöt. Toimijoiden kuvausta tulee laajentaa niin, että on selvää, ettei se koske ainoastaan järjestöverkostoa.

Yleiset kommentit strategialuonnokseen.

Kirjoita yleiset havaintosi strategialuonnoksesta.

Yksilön toimintakykyä ja omaa vastuuta korostetaan strategiassa toistuvasti, eikä heikoimmassa ja haavoittuvimmassa asemassa olevia huomioida riittävästi. Yksilön oma toimintakyky ja resurssit eivät saa määritellä sitä, kokeeko hän olonsa turvalliseksi yhteiskunnassa ja saako hän tarvittaessa apua. Yhteiskunnan mahdollisuudet ja resurssit tukea kansalaisia vaihtelevat, ja epäilemättä vähenevät, mutta suoraviivainen vastuun vierittäminen yksilölle itselleen, ei ole omiaan lisäämään

luottamusta yhteiskuntaan. Luottamuksen heikentyminen siihen, että apua on tarjolla tarvittaessa puolestaan heikentää auttamishalua ja koko yhteisön resilienssiä.

Häiriö- ja kriisitilanteilla on erilainen vaikutus eri yksilöihin ja ryhmiin sukupuolen, iän, vamman, kansallisuuden, kielen ja muiden sosiaalisten, kulttuuristen ja etnisten erojen perusteella. Tämän vuoksi varautumisen, vasteen ja jälkituen toiminnoissa tulisi ottaa huomioon ihmisten ja yhteisöjen moninaisuus sekä suunnitella ja toteuttaa ne osallistavalla tavalla, joka kunnioittaa ja suojelee ihmisarvoa ja ihmisoikeuksia. Näin häiriö- ja kriisitilanteessa tukea kohdistetaan heille, jotka sitä eniten tarvitsevat.

Holopainen Eeva
Suomen Punainen Risti